

ВИЗНАЧЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЛОМБАРДІВ

УДК 336.733/.734 (477)

Єрмак А. А., Соловйова М. М.
студентки 4 курсу 3 групи
фінансового факультету
ХНЕУ ім. Семена Кузнеця

Анотація. Досліджено теоретичні та практичні аспекти діяльності ломбардних установ, проаналізовано сучасний стан розвитку ломбардів, визначено переваги та недоліки ломбардів.

Ключові слова: фінансовий інститут, ломбардні установи, фінансовий кредит, застава, ліквідне майно.

Аннотация. Исследовано теоретические и практические аспекты деятельности ломбардных учреждений, проанализировано современное состояние развития ломбардов, определены преимущества и недостатки ломбардов.

Ключевые слова: финансовый институт, ломбардные учреждения, финансовый кредит, залог, ликвидное имущество.

Annotation. The theoretical and practical aspects of the activities of pawnshop institutions have been studied, the current state of pawnshop development has been analyzed, the advantages and disadvantages of pawnshops are determined.

Key words: financial institute, lombard institutions, financial credit, pledge, liquid assets.

Кредитна система країни є механізмом забезпечення національного господарства тими ресурсами, які необхідні для його розвитку, тому її ефективне функціонування є важливою передумовою розвитку економіки країни. Кредитні установи - невід'ємні елементи фінансового ринку - акумулюють тимчасово вільні кошти та трансформують їх у кредитні ресурси, які сприяють ефективному

функціонуванню тих галузей і секторів економіки, які, перш за все, їх потребують.

На кредитну систему, як на важливу частину фінансового ринку, впливають багато зовнішніх факторів, які сприяють подальшому її розвитку. Прикладом може слугувати фінансово-економічна криза, яка внесла свої зміни до сучасного стану кредитної системи України.

По-перше, фінансово-економічна криза відобразилась на основних суб'єктах та, як наслідок, на перелік тих кредитних послуг на кредитному ринку, які вони пропонують. Ломбарди, наряду з такими фінансовими установами, як кредитні спілки та банки, зменшили обсяг кредитних послуг, що призвело до зниження кількості ломбардних установ на фінансовому ринку та переліку пропонованих ними послуг. Найбільш цікавою у кредитному ринку є особлива діяльність ломбардів, тому що вони пропонують такі послуги, які не пропонують інші фінансові установи.

Діяльність ломбардних установ в Україні досліджували такі вчені, як Ж.О. Андрійченко [1], К. Б. Бутенко [2], Н. М. Внукова [3], Н. В. Гаврилова [4], В.М. Остапенко [7] та ін.. Дослідження діяльності ломбардів переважно було присвячено висвітленню теоретичних засад функціонування ломбардів, тому питання сучасного стану ломбардів в Україні, зважаючи на вплив фінансово-економічної кризи, залишаються не розглянутими.

Метою статті є визначення тенденцій розвитку ломбардних установ в Україні, виявлення основних проблем їх діяльності, розробка теоретичних та практичних рекомендацій щодо поліпшення умов ведення ломбардного бізнесу.

Ломбард – це фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент, а також надання супутніх ломбардних послуг [6].

Основними видами ломбардних послуг в Україні є:

1) надання фізичним особам фінансових кредитів у готівковій і безготівковій формах;

2) пропонування супутніх ломбардних послуг, до яких належать:

- агентська діяльність із страхування предмета закладу, яким забезпечено зобов'язання за договором фінансового кредиту;
- продаж предмета закладу, на який ломбардом звернено стягнення;
- передпродажна підготовка предмета закладу, на який ломбардом звернено стягнення шляхом набуття права власності.

Автори визначили основні конкурентні переваги та недоліки ломбардів, які представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Конкурентні переваги та недоліки ломбардів

Переваги	Недоліки
Швидкість отримання грошей. Як правило, видача кредитів у ломбардах займає 15-20 хвилин (виняток – надання кредиту під заставу нерухомості).	Велика вартість кредитних ресурсів, що надаються ломбардами.
Мінімум документів для отримання кредиту: паспорт або інший документ, який посвідчує особу, ідентифікаційний код, документ про право власності на заставлене майно (при заставі автомобіля чи нерухомості).	Підвищені вимоги до вартості застави, оскільки кредит може видаватися на суму, що втричі менша на ринкову вартість заставного майна.
Відсутність підтвердження платоспроможності клієнта	Короткостроковість надаваних кредитів.
Надання знижок постійним клієнтам.	–

Виходячи з табл. 1, ломбардні установи мають більше переваг, ніж недоліків, а саме: миттєве отримання грошей, мінімальний перелік необхідних документів, знижки для постійних клієнтів та відсутність необхідності у підтвердженні платоспроможності клієнтів.

Основним видом діяльності ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є надання миттєвих і короткострокових позик на власний ризик під заставу майна споживачів цих послуг. Надаючи короткострокові готівкові кредити, ломбарди тим самим задовольняють нагальні потреби фізичних осіб у коштах на певний термін, сприяючи підвищенню платоспроможності позикоодержувачів [5].

Основні показники діяльності ломбардів 2014 – 2016 рр. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка основних показників діяльності ломбардів

Показник	Значення						
	Станом на 31.12. 2014	Станом на 31.12. 2015	Станом на 31.12. 2016	Темпи приросту, %			
				31.12.2015/31.12.2014		31.12.2016/31.12.2015	
				Абсолютний	%	Абсолютний	%
Кількість зареєстрованих установ	477	482	456	5	1	-26	-5
Активи по балансу, (млн. грн.)	1710	2219	3318	508	30	1099	50
Власний капітал, (млн. грн.)	970	1100	1482	130	13	381	35
Сума наданих фінансових кредитів під заставу, (млн. грн.)	8411	12460	16718	4049	48	4258	34
Кількість наданих кредитів, (тис. один.)	10930	10600	11944	-330	-3	1344	13
Сума погашених фінансових кредитів, (млн. грн.), у тому числі:							
погашено за рахунок майна, наданого в заставу	660	842	1837	182	28	995	118
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, (тис. шт.)	1192	1165	1265	-27	-2	100	9
Сума наданих фінансових кредитів під заставу на 1 зареєстровану установу, (млн. грн.)	17,63	25,85	36,66	8,22	47	10,81	42
Сума погашених фінансових кредитів на 1 зареєстровану установу, (млн. грн.)	17,19	25,22	36	8,03	47	10,78	43
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, на 1 зареєстровану установу (тис. шт.)	2,5	2,42	2,77	-0,08	-3,2	0,35	14

Дані табл. 2 свідчать про збільшення загальних обсягів кредитування на ринку ломбардних послуг за 2016 рік порівняно з

минулим роком. Станом на 31.12.2016 до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 456 ломбардів, що на 26 установ (або на 94,6%) менше порівняно з відповідною датою 2015 року (станом на 31.12.2015 – 482 ломбардів). Сума наданих фінансових кредитів під заставу на одну зареєстровану особу протягом 2014-2016 рр. збільшується (у 2015 році порівняно з 2014 роком – на 47%, а у 2016 році порівняно з 2015 роком – на 42%). Це пояснюється тим, що за аналізований період зменшується кількість ломбардів та зростає сума наданих фінансових кредитів під заставу. Сума погашених фінансових кредитів на одну зареєстровану установу аналогічно попередньому показнику протягом 2014-2016 рр. збільшується у такому же відношенні, що також пояснюється зменшенням кількості ломбардних установ та збільшенням суми погашених фінансових кредитів. Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, на одну зареєстровану установу у 2015 році порівняно з 2014 роком зменшується на 3,2%, що пов'язано зі зниженням погашених договорів за цей період, та у 2016 році порівняно з 2015 роком спостерігається збільшення показника на 14%.

Структура наданих ломбардами кредитів за видами застави представлена в табл. 3.

Таблиця 3

Обсяг наданих фінансових кредитів за видами застави

Вид застави	Обсяг наданих фінансових кредитів, млн. грн.			Структура наданих фінансових кредитів, %		
	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2016
Вироби із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	7101	10559	13626	84,5	84,74	81,5
Побутова техніка	1270	1861	3035	15,1	14,95	18,15
Автомобілі	20	23	11	0,2	0,18	0,07
Нерухомість	8	3	11	0,1	0,02	0,07
Інше майно	12	14	35	0,1	0,11	0,21
Разом	8411	12460	16718	100	100	100

Виходячи з табл. 3, за 2016 рік структура наданих фінансових кредитів у цілому не змінилася. Водночас, при загальному збільшенні

обсягів кредитування (34%) дещо змінилась питома вага фінансових кредитів, виданих під виробу з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння (з 84,74% до 81,5%), побутової техніки (з 14,95% до 18,15%) та автомобілів (з 0,18% до 0,07%).

Ломбарди обирають для застави найбільш ліквідне майно. В обсязі наданих фінансових кредитів за видами застави найбільшу питому вагу займають фінансові кредити під заставу виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння – 81,5% (13626 млн. грн.). Порівняно з 31.12.2015 даний показник зменшився на 3,24 % від загального обсягу виданих кредитів. Фінансові кредити видані під заставу побутової техніки за 2016 рік збільшились на 63% (1174 млн. грн.) порівняно з відповідним періодом 2015 року. Обсяг фінансових кредитів під заставу автомобілів зменшився на 53% (12 млн. грн.), а обсяг фінансових кредитів під заставу нерухомості продемонстрував збільшення на 228% (8 млн. грн.).

Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб - вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів. Ломбарди надають фінансові кредити під заставу, середній розмір яких за 2016 рік становить 1 399,7 грн.

Розподіл джерел залучення ломбардами коштів на платній та безоплатній основі наведений у табл. 4.

Таблиця 4

Інформація про джерела залучення коштів ломбардами

Показник	Значення					
	Станом на 31.12.2014		Станом на 31.12.2015		Станом на 31.12.2016	
	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %	млн. грн.	частка, %
Залучені кошти на платній та безоплатній основі, у тому числі:	200,5	100	179,3	100	192,1	100
від банків	65	32,4	66,1	36,9	75	39
від юридичних осіб (крім банків)	128,2	63,9	100	55,8	100,8	52,5
від фізичних осіб	7,3	3,6	13,2	7,4	16,3	8,5

Дані табл. 4 свідчать про збільшення загальних обсягів залучених коштів на 7,1% (на 12,8 млн. грн.) порівняно з відповідним періодом

минулого року (до 192,1 млн. грн.). У господарській діяльності ломбардів збільшується питома вага залучених кредитів від банків на 2,1 % (до 75,0 млн. грн.). Обсяг залучених коштів від юридичних осіб (крім банків) порівняно з відповідним періодом минулого року зменшився на 3,3 % (до 100,8 млн. грн.). Питома вага залучених коштів від фізичних осіб продемонструвала ріст на 1,1 % (до 16,3 млн. грн.).

Таким чином, ломбарди є важливими фінансовими установами кредитного ринку України, оскільки, на відміну від інших фінансових установ, надають короткострокові та невеликі за розмірами позики фізичним особам. Ломбарди, як кредитні установи, мають свої переваги та недоліки. Головною перевагою цих установ є можливість в короткий термін, швидко отримати ліквідні фінансові кошти на будь-які потреби. Недоліки ломбардів витікають з їх переваг. Можливість швидкого отримання коштів призводить до того, що кредити ломбардів є надзвичайно дорогими у порівнянні з позиками банківських установ та кредитних спілок, та повинні бути забезпечені надзвичайно ліквідною заставою. На сучасному етапі розвитку ломбардів найбільшою проблемою у їх функціонуванні, на нашу думку, є недовіра суспільства до діяльності цих установ та недосконала законодавча база їх розвитку. Саме тому актуальним стає прийняття Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність», що забезпечить законодавчу базу функціонування ломбардів та підвищить прозорість діяльності цих установ.

Список використаних джерел

1. Андрійченко Ж. О. Інвестиційна діяльність банків України на вітчизняному ринку / Ж.О. Андрійченко, О.В. Коцюба // Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання : електронне видання, збірник тез доповідей V Науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Харків, 26 листопада 2015 р.). – Х. : Національна академія Національної гвардії України, 2015. – С. 14–19.

2. Бутенко К. Б. Формування фінансової стратегії розвитку ломбардних установ / Л. Ю. Леваєва // Економічний вісник університету. – 2014. – Вип. 22(1). – С. 226-230.

3. Внукова Н. М. Фінансові аспекти ломбардної діяльності: монографія / Н. М. Внукова. – Харків: ТО Ексклюзив, 2013. – 150 с.

4. Гаврилова Н. В. Оцінка діяльності ломбардних установ в Україні / Н. В. Гаврилова / Наукові записки // Кіровоградський національний технічний університет. – Кіровоград, 2012. – №12(І). – С. 96-101

5. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України за 2016 рік / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/FK_2016.pdf

6. Про ломбарди та ломбардну діяльність: Закон України (проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ualombard.com.ua/forum/showthread.php?p=34>.

7. Остапенко В. М. Типологізація банків України за рівнем ризикованості кредитної діяльності / В. М. Остапенко, О. В. Купчіна // Економіка та суспільство. – 2017. – № 1. – С. 645-651.

Автори:
Студентки 4 курсу 3 групи
Фінансового факультету

А. А. Єрмак,
М. М. Соловйова

Науковий керівник:
к.е.н., викладач

В. М. Остапенко

Завідувач кафедри
управління фінансовими послугами:
д.е.н., професор

Н. М. Внукова